

FORUDSIGELIGT VALG I UFORUDSIGELIGT OMRÅDE

Med opbruddet i Øst- og Centraleuropa og Sovjetunionens sammenbrud øgedes det totale antal af demokratiske præsident- og parlamentsvalg betragteligt. Internationale valgobservatører i OSCE-regi med eller uden relevante sprogkundskaber er blevet en fast institution i jagten på eventuelle uregelmæssigheder i valgprocessen. De har – på trods af EU-Europas politiske korrekthed - efterhånden vænnet sig til, at synet på verden i høj grad og naturnødvendigt må være afhængigt af, hvorfra man betragter den. De er også blevet vant til mere eller mindre explicit i deres rapporter at tage hensyn til, at betegnelsen uregelmæssigheder kan dække over et vidt spektrum af brud på de i Vesten accepterede og politisk korrekte demokratiske spilleregler. Demokrati ser nu en gang forskelligt ud – alt efter om det iagttages og vurderes i Kirgisistan, Ukraine eller Georgien. For nu at tage nogle tilfældigt valgte steder i de dele af verden.

Men et er spilleregler – noget andet er den kendsgerning, at valgene i hvert fald i det ex-sovjetiske rum er (man fristes til at sige igen) blevet kedelige i den forstand, at resultaterne er mere eller mindre forudsigelige. Ikke fordi sovjettiden og dens mangel på reelle valgmuligheder er vendt tilbage, eller fordi kandidaterne ikke kan diskutere eller diskuteres frit, men fordi en af dem på forhånd har skilt sig ud som den mest sandsynlige vinder.

Ruslands nyligt afholdte præsidentvalg er et godt eksempel herpå. Hvor Putin i praksis var kåret på forhånd – for det første, fordi han var udvalgt af den afgående præsident Jeltsin, og for det andet fordi han kunne ride på den sympatibølge, som en brutal men resolut adfærd i Tjetjenien havde rejst. Men Ruslands eksempel er ikke enestående i det ex-sovjetiske rum. I Centralasien er det efterhånden blevet en selvfølge, at præsidenter genvælges så længe, der er liv i dem. Turkmeniens præsident Nijasov har taget den naturlige konsekvens af denne udvikling ved under det senest afholdte valg at lade sig vælge på livstid.

I morgen, den 9. april, er det Georgiens tur til at gå til valgurnerne. Den siddende præsident Eduard Sjevardnadse er på valg, men også her ligner valghandlingen mest af alt en formalitet. Sjevardnadse er på trods af sine 72 år sikker på at blive genvalgt. Valgdatoen er ikke tilfældigt valgt – det er faktisk en vigtig dato i det moderne Georgiens hukommelse og historie. På denne blodige søndag i 1989 blev en fredelig demonstration i Tbilisi mødt af de sovjetiske sikkerhedstroppers geværer og skarpslebne spader. Sagen vakte stor opsigt i Moskva, hvor Sovjetunionens første forholdsvis frit valgte parlament – folkekongressen – netop stod foran at skulle mødes, og hvor georgieren Sjevardnadse var udenrigsminister. Personer som menneskerettigheds-forkæmperen Andrej Sakharov og reformpolitikeren og Leningrad-borgmesteren Anatolij Sobtjak tog Tbilisi-sagen med til folkekongressens åbning i maj 1989. Og hvor de krævede en forklaring af Gorbatsjov. I Georgien førte begivenheden snart til rundbordssamtaler med oppositionen, senere til regimets fald og det første frie præsidentvalg.

Den første – med stor begejstring valgte – præsident, Sviad Gamsakhurdias embedsperiode blev imidlertid kort. Efter i en nationalistisk rus at have lagt sig ud med både de ikke-georgiske nationaliteter og med store dele af sine vælgere, der med rette beskyldte ham for at have diktatoriske tilbøjeligheder, blev han omkring årsskiftet 1991/92 fordrevet fra hovedstaden. I det kaos, der fulgte, vendte den tidligere sovjetiske udenrigsminister Sjevardnadse i foråret 1992 tilbage til sit hjemland, opfordret af den brogede blok af vidt forskellige militsledere, der havde fordrevet Gamsakhurdia, og motiveret af et ønske om at bringe ro til sit splittede fødeland.

Han havde unægtelig stærke odds imod sig. Gennem en menneskealder KGB- og partichef i det sovjetiske Georgien og dernæst som en forkættet perestrojka-udenrigsminister i Moskva. Nu mere eller mindre selvbestaltet statsoverhoved i et land i kaos og opløsning, og hvor han først et par år senere blev folkevalgt præsident i det lille sydkaukasiske land med den lange kyststrækning langs Sortehavets østside. Siden er han blevet en ikke udelt elsket landsfader og garant for en tålelig ro i et land, der som følge af såvel stærke regionale spændinger mellem et øst- og et vest-Georgien som nationale løsrivelsestendenser (Sydossetien mod nord, Abkhasien mod vest og Adsjarien i det sydvestlige hjørne) gang på gang har truet med at gå i opløsning. Stærke kræfter med rødder i Moskva ønsker ud fra egne mere eller mindre imperialistiske motiver ikke for megen stabilitet i området. De har stræbt præsidenten efter livet, men Sjevardnadse har på mirakuløs vis overlevet disse attentatforsøg.

Den siddende præsidents position og rolle kan betragtes i tre forskellige sammenhænge: Internationalt, regionalt og nationalt. Sjevardnadses internationale rolle blev cementeret, da han som sovjetisk udenrigsminister sammen med USA's Bush, Tysklands Kohl og Sovjetunionens Gorbatsjov nedbrød mure i Centraleuropa, genforenede Tyskland og vakte håbet om et nyt og bedre Europa. Der findes en forening af den gang aktive notabiliteter, der kalder sig "Georgiens venner", og som har været på stikkerne for at holde Sjevardnadses navn varmt i kredse, der har kunnet kanalisere international sympati, gaver, kreditter og humanitær hjælp til et land, plaget af opløsning, flygtninge og fattigdom.

Regionalt er Sjevardnadses navn uløseligt knyttet sammen med kampen mod international terrorisme og drømmen om et fredeligt og velhavende Kaukasus, muliggjort gennem øst-vestgående olieførende pipelines, et nært samarbejde med det internationale (læs: vestlige) samfund og medlemskab af gerne både Nato og EU. Realisering af denne drøm skal bringe en ny form for velstand og sikkerhed til en region, der traditionelt har haft sine pejlemærker mod nord, med andre ord i Moskva. Nøgleordene i denne drøm er TRACEKA (Transport Corridor Caucasus-Europe-Central Asia) og GUUAM (Georgia-Uzbekistan-Ukraine-Aserbajdsjan-Moldova). TRACEKA skal være en moderne udgave af fortidens silkevej ved gennem et finmasket og mangefacetteret øst-vestgående transportsystem med pipelines, veje og jernbaner at forbinde Centralasien og Kaukasus med Europa. GUUAM er en paraplyorganisation for alle former for samarbejde mellem de fem nævnte lande, men ikke mindst på det sikkerhedspolitiske område.

Rusland har hidtil set med ikke ligefrem venlige øjne på denne udvikling, der langsomt, men sikkert har trængt landet tilbage fra traditionelle indflydelsessfærer og over i en defensiv rolle. Samtidig har Georgien svært ved at frigøre sig fra sin store nabo mod nord. Rusland har stadig baser i landet og har på det seneste beskyldt Georgien, der deler grænse med Tjetjenien, for at huse eftersøgte oprørere herfra. Desuden ligger nøglen til en løsning på problemet omkring løsrivelsesrepublikken Abkhasien tilsyneladende i Moskva, uden at Rusland dog hidtil har vist stor vilje til at finde den frem, mens Vesten til gengæld har overhørt Sjevardnadses gentagne anmodninger om en internationalisering af problemet i FN-regi.

Nationalt stiller man store og måske for store forventninger til de regionale perspektiver. Et nært økonomisk og politisk samarbejde med naborepublikken mod øst, Aserbajdsjan, er indledt – ligeledes med Nato-landet Tyrkiet. Og ganske vist skaber etablering af pipelines og tilhørende installationer arbejdspladser og dynamik i det økonomiske liv – men såvel statens som befolkningens forventninger til fremtidens afkast i form af f.eks. transitafgifter på olietransporten

fra Det kaspiske Hav er enorme. Alt mens det store økonomiske boom stadig lader vente på sig – hvis det overhovedet kommer. Den fordrevne og under mystiske omstændigheder afdøde Gamsakhurdia har stadig mange tilhængere, ikke mindst i provinsen Mingrelien. De regionale spændinger er store og centrifugale, selv om Sjevardnadse har søgt at mindske dem gennem personligt udpegede guvernører. Flygtningeproblemet, der stammer fra krigen i Abkhasien, er stadig uløst.

I alt 16 kandidater søgte at blive registreret som udfordrere til den siddende præsident, der på trods af sine 72 år stiller op til en ny 5-års periode. Et par af dem blev imidlertid ikke godkendt, fordi de enten sidder i fængsel eller er eftersøgt som medskyldige i attentatforsøg på Sjevardnadse.

Andre er repræsentanter for den opposition, der i det vestlige Georgien stadig samles om den karismatiske første folkevalgte, men i 1992 fordrevne præsident. Blandt kandidaterne finder vi endvidere et barnebarn af Stalin, der repræsenterer en rød koalition.

Kun to af de godkendte kandidater kan imidlertid betegnes som seriøse, men i forhold til Sjevardnadse chanceløse kandidater. Det er Aslan Abasjidse, leder af den rebelske provins Adsjarien, og Sjumber Patiasvili, der som førstepartisekretær blev den sidste politiske leder af det sovjetiske Georgien. Førstnævnte er en arg modstander af centralstyret i hovedstaden Tbilisi og har i sin provins til centralstyrets store fortrydelse ført en udpræget pro-russisk politik. Til forskel fra Abasjidse, der primært har sine tilhængere i Adsjarien, kan den ligeledes Moskva-orienterede, men ganske populære Patiasvili på landsplan samle en del stemmer. Ingen synes dog at kunne true Sjevardnadses genvalg i morgen.

Kun han er garant for, at Georgien ikke igen bliver offer for sin regionale splittelse og dermed falder ud af den centrale og stabiliserende rolle, som dets geografi tilsiger, og som det internationale samfund har tiltænkt det.

Bragt som kronik i Jyllands-Posten den 8. april 2000.